

ZPRÁVY

Brněnské výstavy herbářů

Kdo by dnes neznal pojem herbář – knihu plnou sušených květin a rostlinek. Ovšem slovo herbář vychází původně z latinského *herbarium* (tedy *herba*, česky bylina). Zprvu byl tedy herbář chápán jako kniha o léčivých rostlinách, s vyobrazením nebo popisem. Od 17. století se pak význam herbáře posouvá k dnešnímu pojetí, tedy sbírka sušených rostlin.

A právě našim nejvýznamnějším herbářům se věnovaly dvě výstavy v Brně. První již tradičně uspořádalo Centrum léčivých rostlin v botanické zahradě Lékařské fakulty Masarykovy univerzity. Letos 55. ročník *Výstavy léčivých rostlin* doplnila také panelová prezentace s názvem *Herbář Masarykovy univerzity*. V letních měsících (od 15. června do 2. července 2017) se návštěvníkům areálu představily v pestrých barevných kombinacích mnohé druhy léčivých, tonizujících, dietetických, aromatických, ale i jedovatých bylin a rostlin. U vybraných záhonů se objevily i cedulky s doplňujícími informacemi o původu, účinných látkách, možném použití či zajímavosti. V rámci zpřístupnění byl také prezentován na panelové výstavě Herbář Masarykovy univerzity, který je čtvrtou největší herbářovou sbírkou v České republice.

Na tuto výstavu navázalo také Moravské zemské muzeum, jež během svého 200. výročí založení muzea přibližuje malým i velkým návštěvníkům činnost jednotlivých oddělení a výstavnické tvorby. Ve dnech 12. července až 6. srpna 2017 představilo historii a vývoj *Botanického oddělení Přírodovědného muzea MZM*. Botanická sbírka se postupně vyvíjela a rozrůstala (první vzorky jsou známé již před založením samotného muzea, datována k roku 1813) až k dnešnímu počtu téměř milion položek. Právě herbář Moravského zemského muzea právem řadíme na třetí místo mezi botanickými institucemi u nás. Jeho obsahové složky jsou velmi bohaté – najdeme zde například houby, lišejníky, mechorosty, sušené cévnaté rostliny. Mezi herbářovými položkami bylo zatím nalezeno téměř 2500 dokladů typového charakteru (jedná se o jedinečné exempláře rostlin, podle kterých je vytvořeno jméno druhu nebo jméno taxonu nižší klasifikace, např. poddruhu, variety).

Kromě vystavených exponátů z herbářových sbírek mohli návštěvníci obdivovat unikátní dřevěné modely hub a taktéž dřevěné modely ovoce. Exponáty byly doplněny o knihu Františka Suchého (Moravské ovoce,

vydané 1907), která sloužila jako předloha pro řezbáře Josefa Ruliška při jeho tvorbě hub a ovoce. Tyto sbírkové a edukační předměty byly zhotoveny k *Jubilejní výstavě soudobé kultury* v roce 1928, a právě pro výstavní účely došlo k vybudování expozice, jejíž součástí byly efektivní a velmi precizně ze dřeva vyřezané modely (vše pod odborným vedením dr. Františka Skyvy). V současné době jich muzeum vlastní na 400 exemplářů.

Ve vedlejší vitrině pak byl umístěn Herbář neboli bylinář (*Commentarii in sex libros Pedacii Dioscoridis*, vydání z roku 1562). Jedna z nejvýznamnějších botanických knih 16. století sepsaná italským lékařem a botanikem Pietro A. Matthiollim. Tato bylinná a rostlinná příručka byla knihou velmi praktickou, obsahovala přes 200 názorných ilustrací a sloužila nejen k léčení, ale také k vaření. Dokonce byla čtena jako beletrie, jelikož zde byly umístěny i popisy exotických rostlin a stromů. Takto byl herbář užíván minimálně do 18. století. Dále byla vystavena kniha *Hortus Eystettensis* (1613) z pera Basila Beslera, která sloužila jako ilustrovaný soupis rostlin ze zahrady biskupa Johanna Konráda z Gemmingenu v bavorském Eichstättu. Také byla představena kniha *Botanische Ergebnisse der Reise Seiner Majestät des Kaisers von Mexico Maximilian I. nach Brasilien*, kde jsou shrnuty výsledky cesty císaře Maxmiliána do Brazílie. Celou řadu botanických objevů a nových poznatků z let 1859–1860 zaznamenal Heinrich Wawra.

Pozornosti neunikly ani tzv. botanická torna používaná pro sběr botanického materiálu nebo lis na sušení rostlin, který se v průběhu let téměř nezměnil. Malý exkurs do historie jsme pak mohli nalézt na obsažných panelech; celý rozvoj a chod botanického oddělení pak velmi vtipně a poučně prezentovala krátká videosekvence.

Všem zájemcům o botaniku, herbářové sbírky a mnohé zajímavosti z říše rostlin se tak naskytla jedinečná příležitost se seznámit s ukázkou jedinečných herbářů a s prací vědeckých odborníků, botaniků nebo příznivců voňavé a léčivé krásy.

Miroslava Šudomová
Muzeum Brněnska – Památník písemnictví na Moravě,
Předklášteří
Sherif T. S. Hassan
Veterinární a farmaceutická univerzita Brno